

RAPPORT
TRÄDINVENTERING
TILL DETALJPLAN ENEN M.FL. , KATRINEHOLM

2023-09-13

UPPDRAG 319497C, Trädinventering till detaljplan Enen m fl., Katrineholm
Titel på rapport: Trädinventering fastighet Katrineholm 5:1, Katrineholm
Status: Slutrapport
Datum: 2023-09-13

MEDVERKANDE

Beställare: Katrineholms Fastighets AB
Kontaktperson: Ingmar Eriksson

Konsult: Fanny Edenberg, Tyréns Sverige AB
Uppdragsansvarig: Anna Maria Häggblom, Tyréns Sverige AB
Kvalitetsgranskare: Robert Björklind, Tyréns Sverige AB

SAMMANFATTNING

I samband med framtagandet av detaljplan Enen m.fl. för fastigheterna Enen, Sälgen, Videt och Katrineholm 5:1 har en naturvärdesinventering av befintliga träd inom etableringsområdet genomförts. Detta för att bedöma bevarandevärdet av skyddsvärda träd utifrån ett ekologiskt perspektiv samt ge förslag på skyddsåtgärder och kompensationsåtgärder.

Totalt inventerades 44 träd, av dem noterades 32 träd med naturvärden fördelade i tre värdeklasser (klass 1-3): särskilt skyddsvärda träd, skyddsvärda träd samt värdefulla träd. Utav dessa bedöms ett som särskilt skyddsvärt, nio vara skyddsvärda träd och 22 som värdefulla. Bland träden inom området bedöms naturvärden främst finnas i de äldre tallar som växer centralt och i den södra delen av området, men också i de äldre hamlade träd som står i alléer strax utanför detaljplaneområdet.

Enligt förslaget till detaljplan riskerar i stort sett samtliga träd att avverkas i och med etableringen av nybyggnationen. I första hand rekommenderas att spara träd från nedhuggning i största möjliga mån, främst vad gäller de flera hundra år gamla tallarna. I det fall där träden inte kan sparas kan värden återskapas genom t.ex. att avsätta och göra insatser i befintliga områden med tall samt nyplantering av tall. Avverkade stammar kan även användas för att bygga upp faunadepåer inom planområdet eller på andra lämpliga platser i närheten.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INLEDNING.....	5
1.1	BIOLOGISK MÅNGFALD.....	5
1.2	SKYDDSVÄRDA TRÄD.....	6
1.3	NATURVÅRDSARTER.....	6
2	METOD	7
3	RESULTAT TRÄDINVENTERING.....	8
3.1	ÖVERSIKT	8
3.2	NATURVÅRDSARTER.....	9
4	SLUTSATSER OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG	9
4.3	ETABLERINGENS INVERKAN PÅ NATURMILJÖN.....	9
4.4	SKYDDSÅTGÄRDER	10
4.5	KOMPENSATIONSÅTGÄRDER	10
5	REFERENSER.....	13

BILAGOR

BILAGA 1. LISTA ÖVER INVENTERADE TRÄD

BILAGA 2. METODBESKRIVNING TRÄDINVENTERING

1 INLEDNING

I samband med framtagandet av detaljplan Enen m.fl. för fastigheterna Enen, Sälgen, Videt och Katrineholm 5:1 har föreliggande naturvärdesinventering av befintliga träd genomförts inom planområdesgränsen (Figur 1). Detta för att bedöma bevarandevärdet av skyddsvärda träd utifrån ett ekologiskt perspektiv samt ge förslag på skyddsåtgärder och kompensationsåtgärder.

Figur 1. Översikt över inventeringsområdet/planområdesgräns (gul linje) och de träd omfattas av projektet (punkter med grön halo - lövträd. Punkter med orange halo - barrträd). Bakgrundskarta: OpenStreetMap

1.1 BIOLOGISK MÅNGFALD

Med biologisk mångfald avses variationsrikedomen bland levande organismer i olika miljöer; både terrestra och akvatiska system samt de ekologiska komplex i vilka de ingår. Detta innefattar mångfald inom och mellan arter såväl som av ekosystem.

Till följd av bland annat intensifierat jord- och skogsbruk, klimatförändringar och ökad urbanisering har den biologiska mångfalden i Sverige och världen minskat. Arter trycks undan då deras livsmiljöer förändras. Förlusten av arter gör att ekologiska processer påverkas. Det i sin tur ger negativ påverkan på de ekosystemtjänster som vi människor drar nytta av, såsom exempelvis pollinering, vattenreglering och luftrening.

Sverige har skrivit under konventionen om biologisk mångfald där vi förbinder oss att vårda vår biologiska mångfald och nyttja den på ett uthålligt sätt. De svenska miljömålen har tagits fram för att myndigheter, organisationer, företag och enskilda ska veta vad Sveriges miljöarbete ska leda till. Flertalet miljö kvalitetsmål berör frågan

om biologisk mångfald men framförallt "Ett rikt växt- och djurliv" beskriver det övergripande målet:

Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

En naturvärdesinventering kartlägger områden som är av positiv betydelse för den biologiska mångfalden. Naturvärdesinventeringen ska utgöra underlag för anpassningar och skyddsåtgärder i projektet så att den biologiska mångfalden bevaras eller utvecklas. Den föreliggande inventeringen är inte utförd enligt svensk inventeringsstandard (SS 199000:2014) utan syftar till att inventera bevarandevärdet hos enskilda träd.

1.2 SKYDDSVÄRDA TRÄD

- Skyddsvärda träd anses ge goda förutsättningar att hysa en mångfald av arter inom flertalet artgrupper. Förekomst av grova, gamla eller ihåliga träd i landskapet är i ofta avgörande för många rödlistade arter och deras fortlevnad (Naturvårdsverket 2004). Generellt ökar artrikedomen med trädets ålder men olika organismgrupper har olika preferenser och antalet rödlistade arter varierar beroende på trädslag. Till exempel är många arter kopplade till en viss luftfuktighet, förekomst av grov bark och håligheter eller ljustillgång kring ett visst trädslag, djuphet på barkskårar eller storlek på lövkronan.

1.3 NATURVÅRDSARTER

I begreppet naturvårdsarter ingår rödlistade arter. Rödlistan (SLU Artdatabanken, 2020) ger en bedömning av risken för respektive art att dö ut från Sverige. De arter som finns upptagna i rödlistan har klassats beroende på dess risk att dö ut enligt följande klasser: NT – Nära hotad, VU – Sårbar, EN – Starkt hotad, CR – Akut hotad, RE – Nationellt utdöd. De rödlistade arter som kategoriseras som CR, EN eller VU benämns som hotade.

Naturvårdsarter omfattar även signalarter och nyckelarter. Signalarter är arter som indikerar på naturområden med höga naturvärden. Många signalarter trivs bara i sällsynta miljöer eller miljöer med lång kontinuitet. Finns flera signalarter på en plats finns ofta förutsättningar för rödlistade arter (vissa signalarter är själva rödlistade). Det finns listor framtagna för signalarter i olika miljöer, till exempel för skogliga arter och för ängs- och betesmarker. Begreppet nyckelart används för arter som har stor betydelse för andra arters överlevnad i ett ekosystem. Exempel på nyckelarter är bäver, säl och varg.

Arter som är fridlysta enligt Artskyddsförordningen ingår också i begreppet naturvårdsarter. Enligt artskyddsförordningen är alla fåglar, grod- och kräddjur och ytterligare cirka 300 djurarter, växter, svampar och lavar fridlysta. Det innebär att man inte får döda, skada, fånga eller störa dem. Man får inte heller skada eller förstöra vissa av arternas fortplantningsområden eller viloplats. För fåglar ges speciell uppmärksamhet till de som är skyddade i bilaga 1 Fågeldirektivet och som är markerade med B, rödlistade fågelarter samt fågelarter som minskat med 50 % eller mer under perioden 1980 – 2018 enligt uppgifter från Svensk Häckfågeltaxering.

2 METOD

Den här rapporten redovisar en naturvärdesbedömning av träd på fältnivå. Inventeringen genomfördes 2022-04-27.

De träd som visas i Figur 1 anger planområdets samtliga träd, dessa inventerades med utgångspunkt från en kombination av Naturvårdsverket och Ekologigruppens metodik för skyddsvärda träd. För träden anges trädslag, vitalitet, stamdiameter, förekomst av håligheter, förekomst av död ved, uppskattad trädålder och förekomst av naturvårdsarter på träden. Träden bedömdes i tre värdeklasser enligt Ekologigruppens samlade metodbeskrivning för klassificering av skyddsvärda träd (Bilaga 2). Metoden finns beskriven nedan i korthet.

Särskilt skyddsvärda träd är träd som anses utgöra extra viktiga strukturer i landskapet. Dessa träd har minst en av följande attribut (Naturvårdsverket, 2004):

- Levande eller döda träd som i brösthöjd har en stamdiameter på över 100 cm.
- Levande eller döda hålträd med stamdiameter över 40 cm med utvecklad hålighet i huvudstam.
- Äldre träd. Gran, tall, ek, bok över 200 år och övriga trädslag över 140 år.

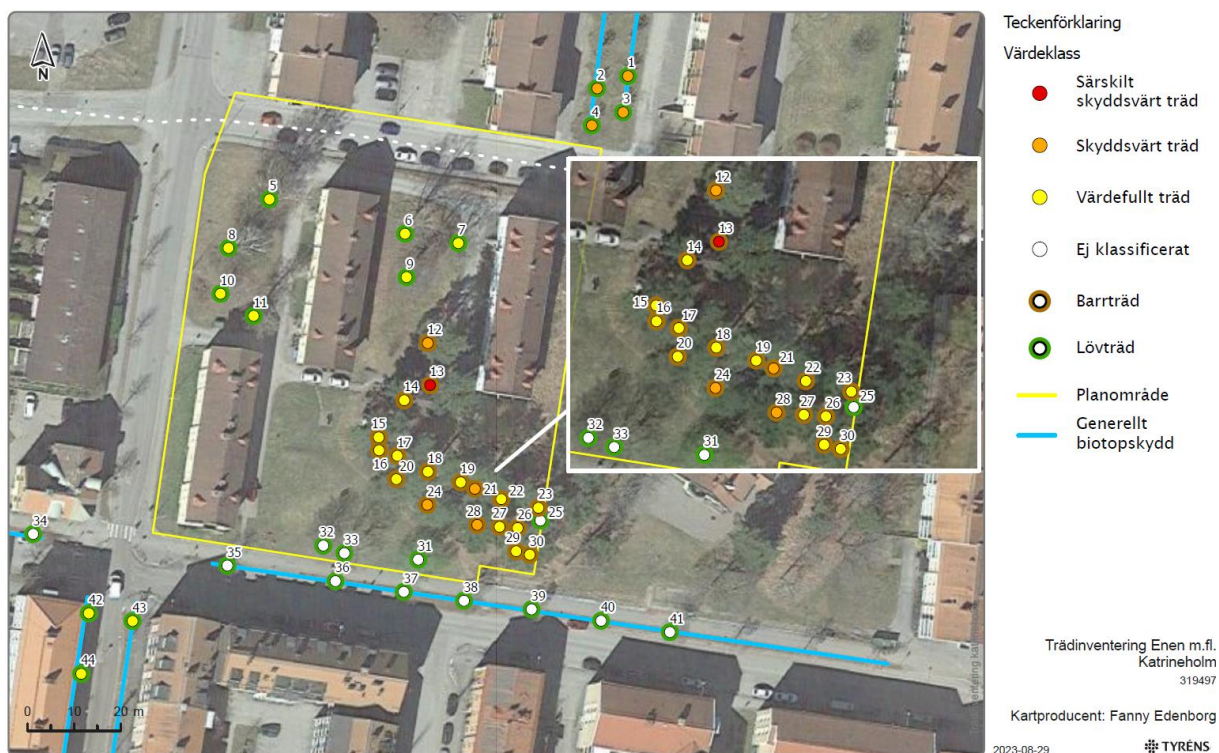
Denna inventering innefattar ytterligare två värdeklasser enligt Ekologigruppens samlade metodik för kartering av skyddsvärda träd. De träd som inte enskilt uppnår kvaliteter för att uppnå någon av klasserna benämns vidare som "Ej klassificerad".

- *skyddsvärda träd* – träd som inom en snar framtid kommer att uppnå kriteriet särskilt skyddsvärda träd.
- *värdefulla träd* – träd som hyser och har utvecklat naturvärden och som också bidrar till att stärka ett områdes naturvärden.

3 RESULTAT TRÄDINVENTERING

3.1 ÖVERSIKT

En sammanställning över samtliga inventerade träd med värdeklass samt kommentar för vardera träd redovisas i Bilaga 1 och deras placering i figur 2. Totalt inventerades 44 träd, av dem noterades 32 träd med naturvärden fördelade i tre värdeklasser (klass 1-3): särskilt skyddsvärda träd, skyddsvärda träd samt värdefulla träd. Utav dessa bedöms ett av dem som särskilt skyddsvärt, nio vara skyddsvärda träd och 22 stycken som värdefulla.

Figur 2. Översikt över inventerade träd och värdeklass. Bakgrundskarta: OpenStreetMap

Bland träden inom området bedöms naturvärden främst finnas i de äldre tallar som växer centralt och i den södra delen av planområdet. Tallarnas ålder bedöms vara mellan 100 och 200 år, ett av träden (Punkt-ID 13) bedöms vara 200 år eller äldre. Flertalet av tallarna har flera värdestrukturer som till exempel grov stam och bark samt grova, knotiga och snedvridna, nerätväxande grenar. Flertalet träd har så kallad pansarbark, en form av bark som uppstår på tallar som uppnått en hög ålder. Enstaka träd har även krökt topp, även det ett tecken på hög ålder hos tall.

I områdets nordvästra hörn står fyra äldre björkar. Björkarna bedöms ha en ålder på ca 70 år.

Strax utanför etableringsområdet finns tre alléer som omfattas av det generella biotopskyddet. En yngre allé sträcker längs med Bondegatan (Punkt-ID 34-41) och en äldre allé med hamlade lindar sträcker längs Bievägen (Punkt-ID 42-44). Dessa gator gränsar till etableringsområdets södra och västra del. Träden i alléerna bedöms ha en ålder på 20-30 respektive 60-70 år. I den tredje allén växer oxlar (Punkt-ID 1-4) och de står i två rader på en innergård norr om etableringsområdet. Allén bedöms ha en ålder på ca 50 år.

Flertalet yngre lövträd som har inventerats faller utanför klassificeringen för skyddsvärda träd och har enskilt låga särskilda naturvärden. Dessa träd utgör däremot en variation och skapar tillsammans ett naturvärde inom området. Främst gäller det ett fåtal träd med buskliknande växtsätt som står i områdets södra del.

3.2 NATURVÅRDSARTER

Inga naturvårdsarter hittades vid tillfället för inventeringen.

4 SLUTSATSER OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Inom aktuellt inventeringsområde inventerades 44 träd, av dem noterades 32 träd med naturvärden fördelade i tre värdeklasser (klass 1-3): särskilt skyddsvärda träd, skyddsvärda träd samt värdefulla träd. Utav dessa bedöms ett av dem som särskilt skyddsvärt, nio vara skyddsvärda träd och 22 som värdefulla. Generellt finns värden i äldre träd hos både löv- och barrträd, men främst finns naturvärdena i de äldre tallar som står centralt och i den södra delen av området. Flertalet av tallarna står solbelysta i en sluttning. Trots att detta är ett habitat som lämpligt för bland annat den rödlistade skalbaggen reliktblöcka (*Nothorhina muricata*), har inte denna art påträffats i området. Arten har tidigare observerats på flera olika lokaler en bit utanför Katrineholm (Artportalen, 2023).

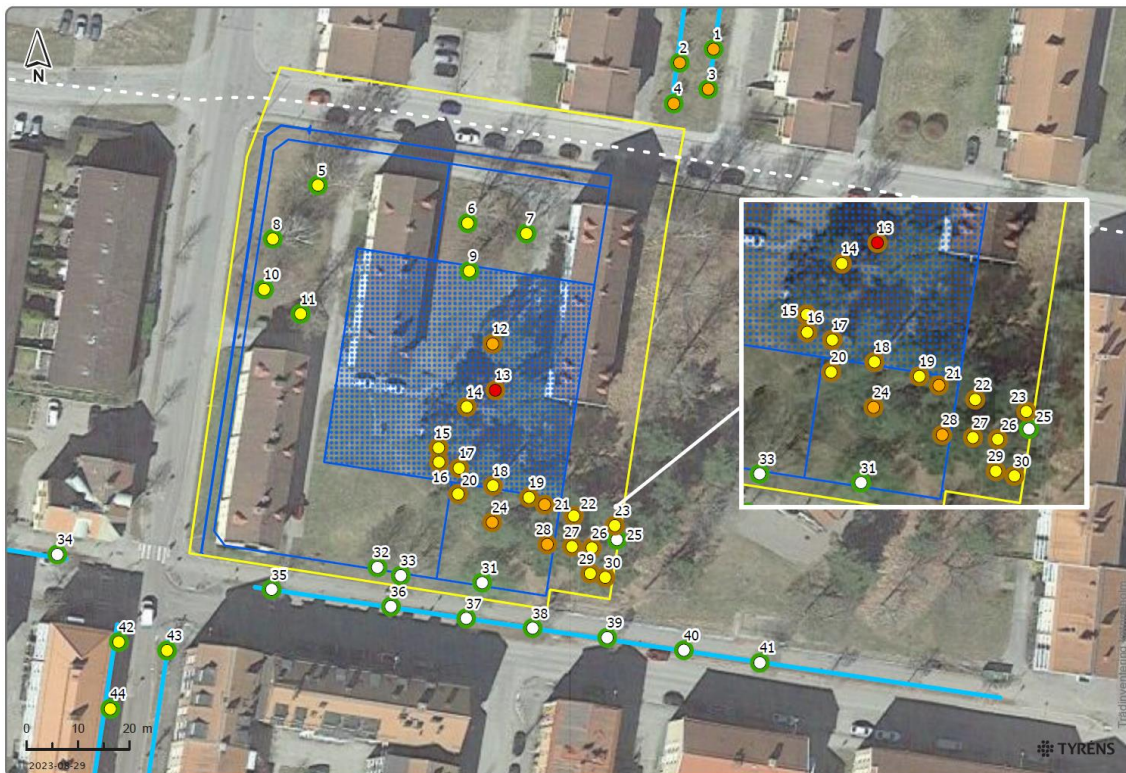
Flertalet yngre lövträd som är inom inventeringsområdet faller utanför klassificeringen för skyddsvärda träd och har enskilt inga särskilda naturvärden. Dessa träd utgör däremot en variation och skapar tillsammans ett naturvärde inom området.

Förekomst av grova, gamla eller ihåliga träd i landskapet är ofta avgörande för många rödlistade arter och deras fortlevnad (Naturvårdsverket 2004). Särskilt skyddsvärda träd nära statlig väg bör prioriteras högt i så stor utsträckning som det är möjligt och ges ändamålsenlig skötsel (Naturvårdsverket, 2004). Tall och flertalet arter som förekommer på tall är solälskande och har stor betydelse för biologisk mångfald under många hundra år. Levande individer av tallar kan bli upp till 800 år, och även döda individer har stor betydelse för flertalet vedlevande arter. Tack vare den hårda veden går nedbrytningen långsamt och stående och liggande död ved är viktiga för en mängd olika arter under ett par hundra år under dess olika nedbrytningsstadier.

4.3 ETABLERINGENS INVERKAN PÅ NATURMILJÖN

I bedömningen om påverkan på naturmiljön har endast träden på området tagits i beaktning, ingen inventering av eventuella övriga naturvärden har genomförts och ingått i bedömningen.

Enligt den planritning som kommit tillhanda riskerar samtliga träd inom detaljplaneområdet att avverkas för ett göra plats åt den nya huskroppen med garageplan (Figur 3). Beroende på vilka arbeten som planeras utanför huskroppens utbredning i det sydöstra hörnet av planområdet, kan ett fåtal träd undvika att avverkas (Punkt-ID 22, 23, 25, 26, 27, 29 och 30). För de eventuella träd som inte avverkas kommer miljön att förändras då de kommer att beskuggas av den nya huskroppen och det finns även risk för skador under själva byggfasen. Den ökade beskuggningen behöver inte påverka träden i sig, men gör träden mindre attraktiva som habitat för många av de sällsynta arter som behöver äldre, solbelysta tallar för som livsmiljö.

Figur 3. Utbredning av planerad huskropp (mörkblå linje) med tillhörande garageplan (mörkblå skrafferad yta) i relation till befintliga träd inom planområdet. Bakgrundskarta: OpenStreetMap

Träd som står utanför planområdet, men nära intill planerad fastighet kan komma att påverkas under bebyggelsefasen är de träd som ingår i allén längs Bondegatan (Punkt-ID 35-41). Samtliga alléer omfattas av det generella biotopskyddet och åverkan på dessa kräver dispens enligt biotopskyddsbestämmelserna 7 kap 11 §.

4.4 SKYDDSÅTGÄRDER

Fysiska skador på träd under byggfasen kan undvikas genom att till exempel sätta upp skyddsplank på och kring enskilda eller samlingar av träd. Detta skapar en buffertzon och undviker skador på bark eller grenar under byggtiden.

4.5 KOMPENSATIONSÅTGÄRDER

I de fall där det är möjligt är det fördelaktigt att inte avverka träd och inkludera dem i föreslagen detaljplan. De naturvärden som byggts upp på platsen är svåra att återskapa inom överskådlig framtid då de finns i de träd som vuxit under många decennium.

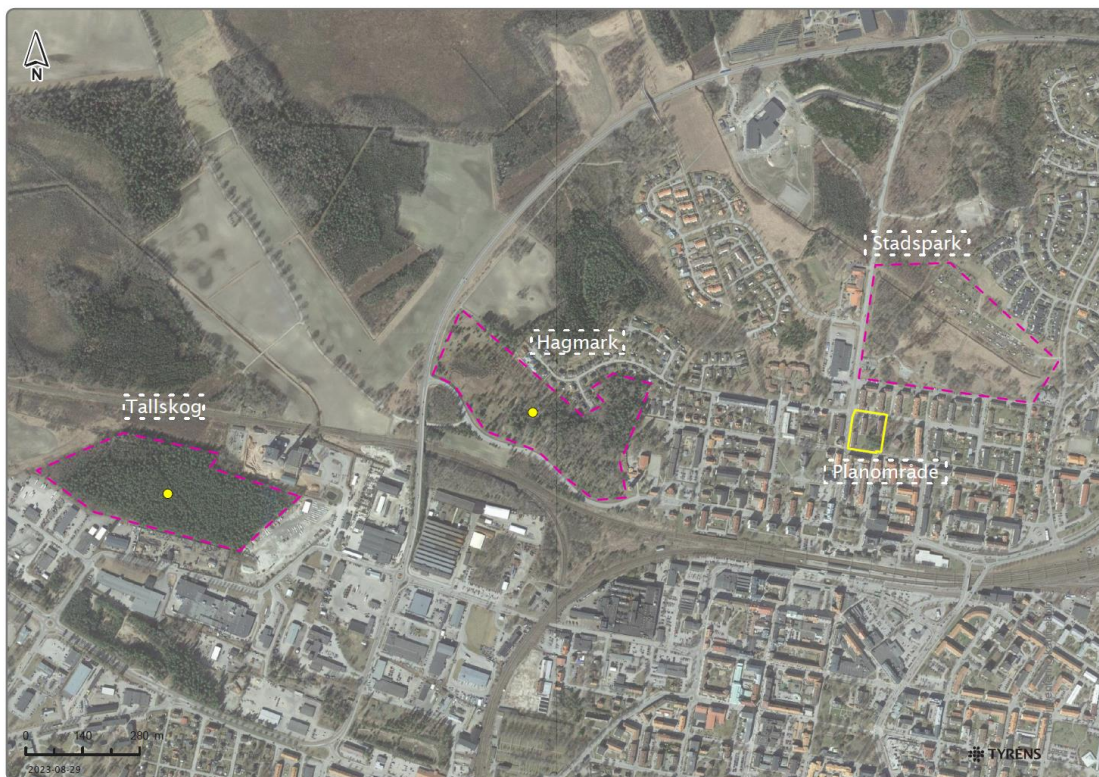
Omplantering av befintliga, äldre träd kan vara möjligt, t.ex. för att återplantera dem som en del av detaljplanen. Hur chansen ser ut för att metoden ska vara effektiv (dvs. att träden överlever) beror bland annat på rötternas utbredning och skick, jordmån etc. Metoden kräver ofta specialmaskiner och planering för lämplig tid på året för omplantering.

I det fall där träden måste avverkas kan trädstammar användas för att bygga upp faunadepåer inom detaljplaneområdet eller för att förstärka andra, liknande områdets naturvärden. Genom strategiskt placering av död ved för att skapa faunadepåer, i kombination med lämplig skötsel, kan en mängd olika vedlevande arter gynnas och på

sikt öka naturvärdet. Skapandet av sandiga, solbelysta, öppna och örtrika miljöer med solbelyst död ved bidrar till att gynna biologisk mångfald och en mängd hotade och rödlistade arter.

Lämpliga miljöer för strategisk placering av död ved är öppna, solbelysta platser där trädåldern är något högre. Tallticka (*Porodaedalea pini*) är en rödlistad art som oftast förekommer på tallar som nått en ålder på 100-150 år, men främst på träd som är över 150 år. Om tallticka förekommer inom ett område är det ett tecken på att det finns äldre, etablerade träd som i sig ökar sannolikheten att även andra arter kopplade till äldre tallskog finns på platsen. Närmaste förekomsterna av tallticka är enligt artportalen två områden, ett ca 800 m och ett ca 1 700 m öster om planområdet (Figur 4). Området 800 m från planområdet verkar enligt kartstudier vara en hagmark med förekomst av lövträd och en del äldre tallar. Området 1 700 m från planområdet ser ut att vara en tätare tallskog, eventuellt en trädplantering. Vidare har det även gjorts flera rapporter till Artportalen för tallticka i och kring Katrineholm på längre avstånd från planområdet.

Utöver ovan nämnda områden finns ett parkmarksområde strax norr om planområdet. Det finns föreslagna planer på att ytan ska bli en större stadspark och enligt kartunderlag ser det ut att vara en relativt öppen plats med mindre skogsdungar. Genom att etablera en faunadepå på en sådan offentlig plats, eller t.ex. genom att inkludera det som del i detaljplanen inom det undersökta planområdet, tillsammans med informationsskyltar ökar även kunskapen och intresset hos besökare. Vid förslag på lämpliga omkringliggande miljöer har ingen hänsyn tagits till eventuella hinder med fastighetsägare etc.

Figur 4. Identifierade potentiellt lämpliga platser för strategisk placering av faunadepåer (rosa streckad linje) med närhet till det undersökta planområdet (gul linje). Inrapporterade förekomster av tallticka (*Porodaedalea pini*) redovisas med gul punkt.

Kan inte avverkning av träd undvikas kan man, utöver att skapa faunadepåer, även försöka återskapa trädens värde genom nyplantering. På så vis erhålls liknande naturvärde för framtiden, om det finns lämpliga platser för detta. Då behöver varje träd ersättas av mer än ett träd. Planteringen av tallar behöver inte fullt ut ske precis inom etableringsområdet. Nyplantering av till exempel av ädellövträd i alléer kan även verka som en förstärkning av biologisk mångfald i staden, även om det inte ersätter förlusten av exakt de värden som de gamla tallarna bidrog med. Att plantera träd i alléer i kombination med att avsätta andra värdefulla områden med äldre tall i närområdet ger ett än bättre alternativ för kompensation. Potentiellt värdefulla områden med tall kan med naturvårdsåtgärder och rätt skötsel snabbare nå höga naturvärden än vad som ges vid nyplantering.

5 REFERENSER

Artdatabanken 2023 *Uttag från Artportalen, reliktböck (Nothorhina muricata) och Tallticka (Porodaedalea pini) år 2013-2023. Hämtat 2023-08-28*

SLU Artdatabanken 2020 *Rödlistade arter i Sverige 2020*. SLU, Uppsala

Naturvårdsverket 2004 *Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet*. Naturvårdsverket. Rapport 5411

Naturvårdsverket 2012 *Biotopskyddsområden Handbok 2012:1, vägledning om tillämpning av 7 kapitlet 11§ miljöbalken*. Utgåva 1, Naturvårdsverket

Svensk Standard 2014 *SS 199000:2014 Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning och Teknisk rapport SIS-TR 199001:2014 Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Komplement till SS 199000*